

Ժիւժ գօմիսէր
Թ. խորտասանճի

Էւրոպայի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

Եվրոպայի զարգացող տնտեսությունները օգտու-
նան պիր մեթոդով, իրան Շահ զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

— Իսրայելի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

— Իսրայելի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

— Իսրայելի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

— Իսրայելի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

— Իսրայելի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

— Իսրայելի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

— Իսրայելի տնտեսական կենտրոնները իրենց պո-
տենցիալը ցուցաբերում են հիմնականում զարգացող
միջին և ցածր զարգացող երկրներում, որոնք հիմնա-
կապով կապված են արդյունաբերության և առևտ-
րի զարգացման հետ։

ՆԱՄԱԿ ԱՄԷՐԻԿԱՅԻՆ (1)

Ամերիկայի հետ անձամբ մարդու
անհատական կերպով որ այս երկրում
ամեն ոչինչ, բոլոր երևույթները ուղղված
են դեպի համաշխարհային, մասնա-
կապով հարմարեցված անհատ, կա-
րգի է ասել, որ ամեն օր նոր մեծե-
րանք են հնարվում, նոր պրոգնոզներ
են առաջարկվում, և ոչ հարկերն են
այլ հազարներով . . .

Հարուստները բազմաթիվ են, որք
այդ ճանապարհով կարողություններն մեծ
աստիճանին են հասել, նորերում տե-
ղական մի թերթի մէջ կարդացի հե-
տեւալ թուանշանները՝ Նիւ-Եորկ քա-
ղաքում հարկեր միլիոն ռուբլից ոչ
պակաս կարողություններն ունեցող անձանց
թիւը 8 է, յետո՛ւ միլիոն կարողություններն
ունեցողները՝ 15 են, մէկից մինչև քը-
սան միլիոն ռուբլի կարողություններն
մարդիկը 800 են, հարկեր հազար ռուբ-
լից մինչև մի միլիոն կարողություններն
15 000 են :

Իսկ այն անձանց, որք հարկեր հա-
զարից պակաս կարողություններն ունեն-
լին էլ հաշվում :

Այո՛, Ժողովուրդը հարուստ է և պի-
տի խոստովանած, որ հրապարակական
աշխատությունները և շինությունները
անհատական հոգեկապ են և ոչինչ չեն
խնայում Ամերիկացի դուրս գալու բե-
րելու համար :

Իր բերեմքանի մը օրինակներ՝ այս-
տեղի հրապարակական այգի որ եթէ
Ռուսոյ չափով հաշվեմ, 300 դէսիա-
տին տարածութիւն կունենայ, նստել
է (չէ հաշուած հողի գինը 16 միլի-
ոն դոլար) (մօտ 22 միլիոն ռուբլի) :
Շինվող «փոստի» կառավարութեան
բաժանումն մարմարօնից և երկաթից,
մինչև այժմ նստել է 22 միլիոն ռուբլի
և դեռ աւարտած չէ :

Վերջապէս շինվում է մի անագին
կամուրջ, որ կը լինի ամենամեծը ամ-
բողջ աշխարհի մէջ, պիտի կապի Նիւ-
Եորկ քաղաքը Բրուկլինի հետ և կու-
նենայ 6 վերջաւեր երկաթուղիներ : Կա-
մուրջը տակ կանցնեն ամենամեծ շո-
գենաւներ և նաւեր, իսկ ինքն կա-
մուրջի վրայ կը լինին երեք ճանապարհ
մինը երկաթուղի, միւսը ձիաների եր-
կաթի ճանապարհ, երկրորդը հեռա-
ւախօսների համար :

Այդ տեսակ բաներն, ով Ամերի-
կա չէ տեսել, դժուար կը հաւատա-
յա հրաշք կը կարծէ . . . : Այդ կա-
մուրջը շինելու համար նշանակուած է
40 միլիոն ռուբլի . . . : Ահա զին փո-
ղեր, —բայց Ամերիկացիները համար
չնչին գումար :

Դարձեալ կը հաղորդեմ մի նորու-
թիւն : Այս տեղ ամեն տեսակ երկա-
թուղիներ կան՝ հողի մակերևոյթի վը-
րայ, ստորերկրայ, փողոցների տակ
և վերջապէս օդի մէջ, վերջինների
հետ ճանապարհ, պատահում են դժ-
բաղդութիւններ՝ վազօններ և շոգե-
կառքեր թռչում են ընկնելից և մեծ
բարձրութենից վայր են ընկնում : Բայց
Ամերիկացին երկար չափածելով, նորից
մշակում է մի նոր պրոգնոզ օդի երկա-
թուղիների համար : Մի պարոն նորե-
րում առաջարկած է մի պրոգնոզ՝ շի-
նել օդի մէջ մի երկաթուղի, երկաթե
խողովակների միջոցով : Խողովակների
դիւրմէտը 2 սաժէն մեծութիւն կու-
նենան, նրանք մէջ կը դարսվին ընդ-
ներք, իսկ լոյսի համար խողովակի վը-
րի կողմը ապակեայ պատահաններ
(1) Մասնաւոր նամակից բաղուած :

Կունենայ :

Ասում են, որ պրոգնոզ քննվում է
վարչութենից և պիտի շուտով հա-
տաւորի՝ այստեղ պրոգնոզները երկար
չեն պահում խնդրածագրելի :

Ինչպէս յայտնի է, աշխարհի ամեն
ծայրերից անթիւ գաղթականները գա-
լիս են Ամերիկա : Չանաղան երկիրնե-
րից գաղթել ցանկացողներին հարկա-
ւոր տեղեկութիւնները հաղորդելու :
Ամերիկա նոր հասնող գաղթականնե-
րին նրանց համար անձամբ երկրում
առաջին քայլերի հեշտացնելու, նը-
րանց օգնելու, տեղեր ու պարագ-
մունք ճարելու համար, — վաղուց է որ
կազմված է այստեղ զանազան ազգու-
թիւններից փոխադարձ օգնութեան
ընկերութիւնները : Իւրաքանչիւր ըն-
կերութիւնը նպատակ ունի օգնու-
թիւն հասցնել իր ազգութեանը պատ-
կանող նոր եկած գաղթականներին :
Անցեալ տարի կազմվեցաւ և ռուսնե-
րից մի այդպիսի ընկերութիւն, որ ան-
վանում է Նիւ-Եորկի փոխադարձ օգ-
նութեան ռուս չըմն :

Նիւ-Եորկ 3 փետր . . .
(Մշակ)

ՆԱՄԱԿ ՅԻՒՐԻՍԻԻՅ

Անցեալ նամակում ես ցոյց էի
տուել տեղիս համայնաբանի թէ ու-
սանողների, թէ ուսանող հիւնների ընդ-
հանուր թիւը : Վերջինները թուով
110 են : Հետաքրքիր է իմանալ ինչ-
պէս են բաժանված նրանք ուսանելի
առարկաներին համեմատ : Համալսա-
րանը ունի չորս բաժին՝ աստուածա-
բանական, իրաւաբանական, փիլիսո-
փայական և բժշկական : Ի հարկէ ա-
ռաջին բաժանման մէջ չը կան կանայք,
իրաւաբանականի մէջ մի կին կայ, մի
ռուս խորհուրդի, փիլիսոփայականու-
մը 28 են և բժշկականումը 81 :

Այն դարմանալի երեւոյթը, որ բո-
լոր կանայք մեծ մասամբ գումարված
են մի բաժնում, մեկնվում է նորոշով
որ առաջինները այդ ուղղութեամբ
ընթանալով, կարողացան իրանց հա-
մար ճանապարհ բացել : Ինչպէս նրանք
ամենքը հաւաքվեցան մի համայնաբա-
նում, որովհետեւ առաջին ուսանող կի-
նը այդ համայնաբանն էր մտել նոյն-
պէս և պարագմունքի տեսակի կողմից
միջոցաւորը նրա օրինակին հետեւե-
ցին :

Բայց կարելի է արդեօք մեղադ-
րել նրանց : Բացի բժշկականութենից,
ուրիշ ինչ ապագայից բաց է նրանց առ-
ջես :

Սովորյալ այժմ կայ Յիւրիսիում կա-
նանց — Ժամով խումբ, որք ընտրել
են իրանց համար ոչ թէ գործնական
պարագմունք, այլ լոկ գիտնական :
Սրանք են այն 28 կանայք, որք փիլի-
սոփայական ֆակուլտետի դասերին
են հետեւում : Որքան լսած եմ, նը-
րանք մեծ առաջադիմութիւն են ա-
նում իրանց այս պարագմունքների մէջ
և նրանցից մի քանիսների գիտնական
աշխատութիւնները տպագրվում են
ուսումնական պարբերական հրատա-
րակութիւնների մէջ : Նրանցից մինը,
տիկին Յարնէր շուտով անատոմիական
դահլիճում օգնականի տեղը պիտի
ստանայ : Նրա պաշտօնը կը լինի ա-
ռաջնորդել ուսանողներին իրանց պա-
րագմունքների մէջ :

Կանանցից մինը ինչպէս ասացի պա-
րագմունք է իրաւաբանութեամբ : Նրեւի
նրա ապագան կը լինի իրաւաբանու-
թիւնը, որովհետեւ հազիւ թէ շուտով

կարողանանք կանայք—դասաւորներ
ունենալ : Բայց միևնոյն ժամանակ ոչ
ոք չէ արգելում ընտրել և նստարիւս-
սական պաշտօնը :

Չեմ կարող լուրսեմք անցնել և
այն չորս կանանց բուն պորձնական
պարագմունքների վրայ : Բազմաբուսա-
տեան դպրոցում պարագմունք՝ նոցա-
նից երկուսը պատրաստվում են տեխ-
նիքական քիմիքոսներ լինել, մինը մե-
քենագէտ և մինը ճարտարագետ (ին-
ժինէր) : Այդ ընտրութիւնը շատ ա-
ջող է երևում՝ լաւ ինժինէր, կամ
մեքենագետ, թէև կին լինելը երբեք
առանց աշխատանքի չի մնայ : Միւս
կողմից, այն մարդկերանց, որք չեն
հաստատված էին ընդունակ է գործ-
նական աշխատանքին, կարելի է լը լի-
նի ցոյց տալ մի գործարարի վրայ որ
չինչած է և կառավարվում է մի կնոջ
ձեռքով, կամ մի երկաթուղու վրայ,
որի շինութիւնը մի կին է գլուխ բերել
և այլն : Հասարակութիւնը միշտ աւելի
հեշտ կը մըռնէ նոր միտքը, երբ նա
չօշակելի է և նիւթական :

Խօսելով նիւթականի վրայ, ես չեմ
կարող չը յիշել այդ տեղ այն ընդհա-
նուր կարծիքը, որ կանայք ընկան հա-
մալսարանական պարագմունք հետեւից
միայն «մօդային» (նորաձեւութեան ըզ
գայմունքին) երթարկվելով : Բաւա-
կան է մի հայեացք գցել նրանց ընտ-
րած պարագմունքների ճիւղերի վրայ,
որ համոզվենք թէ շարժառիթները ան-
գործութիւնը և մօդա չեն : Կանանց
թիւը այստեղ 110 է և բազմաթիւստ-
եան դպրոցում է, ուրեմն 111 է : Նըրան-
ցից գործնական պարագմունքներին,
որք ուսման ընթացքը աւարտելուց
յետոյ միջոց են տալիս «հայ» վա-
տակելու (ինչպէս բժշկականութիւնը,
իրաւաբանութիւնը, արվեստագիտու-
թիւնը) հետեւում են 86, այսինքն ընդ-
հանուր թուի մեծ առաւելութիւնը :
Մնացած 28ից որք ընդհանրապէս գի-
տութիւններ են ուսանում մեծ մասը
նոյնպէս պատրաստվում է գործնական
պարագմունքին, այն է «մանկավար-
չութեանը» :

Արդեօք նոյլ կայ մօդայի, նորա-
ձեւութեան յալիշապութեանը : Աւելի
հասարակ և հասկանալի չի լինի, ե-
թէ ասենք թէ կանայք հասկացել են,
որ հարկաւոր է իր անձնական աշխա-
տանքով իրան ապահովելու և ուստի
պիտի ընտրել այնպիսի պարագմունք,
որ տալիս է անկախութեամբ վաստա-
կած միկտոր հայ : Ապագան ի հարկէ
(և մօտիկ տպագան) ցոյց կը տա, որ-
քան արդար են նրանք, որք այդ աշ-
քով են նալում գործի վրայ : Կանանց
մեծ մասը մտել են համայնաբան 1870
71 և 72 թուերին և որովհետեւ ուսման
ընթացք բժշկական բաժնում տեւում է
3 տարի, ուստի մենք կը տեսնենք 75,
76 և այլն թուերին ուսում աւարտած
կանանց մեծ բաղմունքներ և նոյն ժա-
մանակին կաւարտեն և Բազմաթիւստ-
եան դպրոցում ուսում աւանդները :
Կենդանի միջոցող կը տեսնի . . .

Ես կամենում էի ներկայ նամակում
խօսել այստեղ ուսում աւանդ ընդվա-
սից՝ եկած հայ և վրաց ուսանողների
և ուսանող հիւնների մասին ընդհանրա-
պէս, բայց ստիպվում եմ խօսքս յետ
գցել հետեւեալ նամակին :

Պ. Իլի
(Քէլա)

ՍՈՂԻՊ ՂԱՋԷԻԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Գալթաւաւ Բէնճէլպիլի բաղարընտ
7. 29 իսկ իւնիստ